

Over de koster van bij ons (afl. 11)

De tijd van toen

In de tweede helft van de negentiende eeuw valt er voor onze plaatselijke bevolking een kentering ten goede te noteren. Het wegennet wordt aangepast en verbeterd. Het onderwijs wordt uitgebreid. De kinderarbeid wordt bij wet afgeschaft. Het peil van de volksgezondheid en de volksontwikkeling in het algemeen gaat lichtjes naar omhoog.

In 1852 telt Opdorp 1180 inwoners en bij de gemeenteraadsverkiezingen van dat jaar wordt burggraaf Désiré Constant de Nieulant de nieuwe burgemeester. Hij volgt koster Joannes Moortgat ¹ op, die enkele maanden dienstdoende burgemeester is geweest, omwille van het overlijden van Henricus Piessens. Ook advocaat Adriaen Frans Rollier overlijdt en verdwijnt uit de dorpspolitiek. De vrijgekomen plaatsen in de gemeenteraad worden ingenomen door twee nieuwe gezichten : Franciscus De Strijker ² en Philippus Van Assche ³. Franciscus Mosselman ⁴, timmerman van beroep, wordt de nieuwe veldwachter. Jachtopzieners voor die periode zijn Louis Heymans, Hilarius Verhaveit en Frans Pauwels.

---

¹ Joannes Moortgat (°Opdorp 14.01.1801 - †Opdorp 31.08.1863). Zie ook : Ter Palen, Jrg. 21, nr. 4 (sep 1997). Blz. 187

² Franciscus De Strijker (°Steenhuffel 05.03.1812 - †Opdorp 27.06.1869) is een zoon van Joannes en Lucia Van Buggenhout. Hij huwt te Opdorp op 1 juli 1841 met Coleta Piessens (°Opdorp 01.10.1815 - †Opdorp 24.11.1871), dochter van burgemeester Henricus Piessens. Voorheen was hij gehuwd met Joanna Judoca Van Hoeymissen (°Opdorp 15.08.1784 - †Opdorp 10.01.1841). Hij is landbouwer en woont langs de Dries.

³ Philippus Van Assche (°Opdorp 14.05.1788 - †Opdorp 17.12.1854) is een zoon van Andreas en Anna Maria Van den Berghe. Hij woont langs de Dries, is landsman en nadien rentenier. Hij huwt een eerste maal met Joanna Maria De Smedt (°Puurs ca. 1789 - †Opdorp 13.10.1846). Op 22 augustus 1849 hertrouwt hij te Opdorp met Maria Josepha De Wolf (°Oppuurs 03.06.1813 - †Opdorp 17.12.1875).

⁴ Franciscus Mosselman (°Opdorp 03.10.1829 - †Opdorp 04.06.1878) is een zoon van Joannes Baptist en Joanna Maria Bellon. Hij is timmerman maar wordt in 1856 veldwachter van Opdorp in opvolging van Joannes Baptist Van de Voorde. Op 7 april 1874 huwt hij te Opdorp met Joanna Octavia Luytgaerens (°Bugg. 22.03.1843 - †Opdorp 21.08.1886).

De bevolking groeit gestaag aan en bereikt in 1863 het aantal van 1273 inwoners.

Bij de gemeenteraadsverkiezingen van dat jaar komt Petrus Joannes Cruyplant ⁵ als nieuwe burgemeester uit de bus. Hij wordt plechtig aangesteld op 13 januari 1864 met een groot dorpsfeest ⁶. Hij zal gedurende tweeëntwintig jaar de burgemeesterssjerp mogen dragen. Koster Joannes Moortgat sterft op 31 augustus 1863.

In deze periode verdwijnt ook de *Houten Molen*, want op 30 april 1867 wordt in de herberg *Sint Crispijn* aan de Dries, op verzoek van Henri Van den Bossche ⁷, te koop aangeboden: *Menigvuldige koopen brandhout, kepers en planken voortkomende van eenen afgebroken stal en 4 teerlingen van eenen afgebroken molen* ⁸.

De schoolstrijd (1879-1884) verloopt ook in Opdorp niet zonder moeilijkheden. Er is de katholieke school, gelegen langs de Vekenstraat, een geschenk van burggraaf de Nieulant. In 1876 besluit het gemeentebestuur een nieuwe school op te richten met een woonst voor de onderwijzer. De gemeenteschool wordt in juni 1878 officieel ingehuldigd. Jan Baptist Lemmens is de onderwijzer, die in zijn taak wordt bijgestaan door zijn zuster Maria Theresia Lemmens ⁹. Het gemengd karakter van de school blijft in stand tot 1920 ¹⁰.

---

⁵ Petrus Joannes Cruyplant (°Opdorp 05.08.1821) is een zoon van schepen Joannes Cruyplant en Maria Anna Boeykens. Hij staat in de archieven geacteerd als schrijver, biersteker, nijveraars en gemeentesecretaris. Uiteindelijk wordt hij als burgemeester van Opdorp geïnstalleerd op 13 januari 1864. Hij blijft ongehuwd en verlaat Opdorp in september 1886 samen met zijn ongehuwde zuster Sophia. Beiden verhuizen naar Mechelen.

⁶ Den Onpartydigen (te raadplegen in het stadsarchief van Dendermonde). Zie ook: *Uit ons dorpsleven tijdens de periode 1830-1870 (Jaarboek Ter Palen 1980) / Petrus Servaes. Blz. 112-113.*

⁷ Josephus Henricus Van den Bossche (°Opdorp 14.01.1824 - †Opdorp 12.02.1873). Zie ook: *Ter Palen. Jrg. 21, nr. 4 (sep 1997). Blz. 186.*

⁸ *Uit ons dorpsleven tijdens de periode 1830-1870. Blz. 121.*

⁹ Joannes Baptist Lemmens (°Opdorp 24.06.1852 - †Opdorp 13.04.1912) en Maria Theresia Lemmens (°Opdorp 06.04.1850) zijn beiden kinderen van onderwijzer Victor Amand Lemmens en naaister Catharina Beeckman.

¹⁰ *Liber Memorialis 1933. Archief Sint-Amandsparochie Opdorp.*

Met de oprichting van de dorpschool in 1980 is ze opnieuw gemengd geworden.

In 1865 worden in Opdorp de Xaverianen gesticht, een mannengenootschap dat overwegend pastoraal-devotioneel gericht is ¹¹. Ze komen samen op zondagnamiddag, gaan naar het Lof, waarin ze actief mogen meezingen. Ze krijgen regelmatig godsdienstige onderrichtingen alsook doen ze aan ontspanning. De werking beoogt de volksdevotie te stimuleren door systematisch deel te nemen aan processies, bedevaarten en culturele manifestaties. In 1879 sterft pastoor Donatus Sedyn ¹², de stichter van de Xaverianen en de jonge koster Prosper Moortgat krijgt een nieuwe baas in de persoon van Jacobus De Bruyne ¹³.

Het is deze pastoor die in samenwerking met architect August Van Assche uit Gent in 1883 de vergroting van de toenmalige kerk inzet. Burgemeester van Opdorp is dan Gustaaf De Pauw ¹⁴.

Prosper Moortgat, de zesde koster

Ook Prosper Moortgat is een rasechte Opdorpenaar, geboren op 12 april 1850. Op zeventienjarige leeftijd neemt hij de taak van zijn broer Frans over en wordt aldus de zesde koster in de familie Moortgat. Hij woont op dat ogenblik in het ouderlijk huis, dat nu nummer 93 van de Dries draagt.

---

¹¹ Het Bisdom Gent (1559-1991) : vier eeuwen geschiedenis / L. Van Melle. 1991. Blz. 477

¹² Donatus Sedyn (°Wetteren 09.04.1802) is een zoon van Judocus (†Smellede) en Anna Op de Camp (†Wetteren). Hij wordt priester gewijd te Mechelen op 17.02.1826. Ongeveer een maand later (16.03.1826) wordt hij onderpastoor te Opdorp. Op 2 oktober 1840 wordt hij pastoor te Smellede. Op 9 april 1863 keert hij naar Opdorp terug. Hij blijft er pastoor tot zijn overlijden op 25 april 1879.

¹³ Jacobus De Bruyne (°Moerbeke-Waas 09.03.1824) wordt pastoor te Opdorp op 5 mei 1879 en blijft dat tot zijn overlijden op 2 augustus 1891. Voordien is hij onderpastoor te Haasdonk, Zulzeke en Mariakerke en pastoor te Moortsele.

¹⁴ Gustavus De Pauw (°Opdorp 02.03.1845 - †Opdorp 09.01.1931) is een zoon van metser-herbergier Philippus en Barbara Mommaerts. Hij wordt geboren langs de Dries maar woont na zijn huwelijk te Opdorp op 12 februari 1876 met Philomena Coleta Reyntens (°Opdorp 29.04.1838 - †Opdorp 02.11.1923) in de Houtenmolenstraat. Van 1886 tot 1917 is hij burgemeester van Opdorp.

Op 3 juni 1880 huwt hij met Maria Julia Cuyckens ¹⁵ en samen stichten ze een groot en talrijk gezin ¹⁶. Ze krijgen elf kinderen, waarvan drie jongens muzikaal begaafd zijn en de traditie van de familie zullen voortzetten en eveneens het ambt van koster-orgelist zullen waarnemen.

Kinderen van Prosper Josephus Moortgat & Maria Julia Cuyckens

1. Alphonsius Josephus Ignatius (°Opdorp 08.09.1881)
2. Maria Celestina (°Opdorp 01.06.1883)
3. Emma Ludovica Cecilia (°Opdorp 23.11.1884)
4. Josephus Ludovicus (°Opdorp 29.12.1885)
5. Maria Paulina Cecilia (°Opdorp 29.04.1887)
6. Carolus Ludovicus Maria (°Opdorp 31.01.1889)
7. Martha Seraphina (°Opdorp 28.09.1890)
8. Maria Mathilda Francisca (°Opdorp 27.02.1892)
9. Cecilia Maria Maximiliana (°Opdorp 21.09.1893)
10. Petrus Gerardus (°Opdorp 19.05.1895)
11. Eugeen Delphina Joseph (°Opdorp 16.01.1899)

Prosper is een bekwaam en goed musicus en hij zal gedurende eenenvijftig jaar het kosterschap in de Opdorpse parochiekerk uitoefenen. Daarnaast heeft hij ook nog een lucratieve broodwinning met het verder uitbaten van de ouderlijke winkel. Hij voelt zich in zijn sas als lid van verschillende plaatselijke verenigingen. Zo is hij bestuurslid van de Bond der Xaverianen en schrijver in het Sint-Vincentiusgenootschap ¹⁷.

¹⁵ Maria Julia Cuyckens (°Opdorp 26.05.1858 - †Opdorp 26.08.1927) is een dochter van Paulus en Anna Maria Stallaert.

¹⁶ Een foto van het gezin van koster Prosper Moortgat en Julia Cuyckens publiceerden wij in *Kijk... mensen van bij ons* (Jaarboek Ter Palen 1992), blz. 161.

¹⁷ Het Sint-Vincentiusgenootschap wordt te Opdorp opgericht op 2 februari 1883. Het blaadje "De Werkman" wordt verspreid en gretig gelezen. Zie ook : Ter Palen. Jrg. 18, nr. 3 (mei 1994), blz. 132

Prosper Moortgat overlijdt op 7 december 1918 op achtenzestigjarige leeftijd. Naast de deur van de sacristie, tegen de zuidkant van het koor van de kerk, staat nu nog een arduinen kruis, waarop volgende tekst te lezen staat :

Zalig aandenken van
M. Pr. Moortgat
echtg. van M.J. Cuykens
geb. te Opdorp 12-4-1850
aldaar overl. 7-12-1918
Koster gedurende 51 jaar
en zyne echtgenote
Mw. Julia Cuyckens
geb. 26-5-1858
overl. 26-8-1927
R. I. P.

Voor de verdere opvolging zorgt Eugeen Moortgat (1899-1990), de meester van het bos, zoals hij vaak genoemd wordt, wanneer men over hem spreekt. Maar meer over dit alles zullen we te weten komen bij een volgende aflevering.

(vervolgt)

J. Bruyland

De Heer Raymond Parent, P. Claeystraat 1, 9200 Dendermonde (tel. 052/211757) biedt een honderdtal bidprentjes 1860/1900 - sommige met kant - in ruil voor oude Liebigprenten, en zakkalenders, tafelkaarten, menu's. Ook andere merken welkom.